

★ MŌSU NOVADS: VĒSTURE, CILVĒKI, NOTIKUMI

«Padomju karogs» 2. l. 85.

KRIŠJĀNA BARONA PIEMIŅAS VIETAS

2. Kubeles skola un Pēterkužnieki

No Valpenes Krišjānis devās skolas gaitās uz Kubeles skolu (apmēram piecus kilometrus pa lielceļu uz Dundagas pusi norāde pa labi uz E. Dinsberga skolas memoriālo muzeju). Pirms atnākšanas uz Dundagu mazais Krišjānis gadu bija gājis Dobeles skolā, kas bija liel tuvākais mjestiņš. Tur viņš, būdams tikai astoņus gadus vecs, iemācījās rakstīt un arī vāciski lasīt. Skola bija tālu no mājām, viņš saslima un uz turieni vairs negāja. Ies mulžinas galdnieks viņu paņēma mācībā, it kā lai papildinātu zināšanas vācu valodā un rakstīšanā, bet galvenokārt viņš tur bija bērnauklis.

Dundagas pagastā, netālu no Kubeles mājām, bija uzcelta pirmā pagasta skola. Tiem laikiem tā bija liela, stalta ēka ar desmit kambariem un divdesmit lieliem astoņpriešu logiem. Vēlāk atmiņās Krišjānis Barons šo skolu nosauc par savu pirmo isto skolu. Par skolotājiem tur strādā centīgi un savam laikam izglītoti vīri — Ernests Dinsbergs un Fricis Mālsbergs. Abi viņi nodarbojas arī ar rakstniecību, un viņu stundas pat bībeles stāstos ir interesantas, stāstījums saistošs un izprotams. Kā pagasta skola tā darbojās tikai pa ziemu, mācību valoda bija latviešu. Daži veiklākie skolēni, starp tiem arī K. Barons, sevišķās stundās mācījās vācu valodu. K. Barons šajā skolā mācījās divas ziemas: 1846.—1848. gadā. Talsu muzejā glabājas burtnīca, tā saucamie «Proves raksti», kurā ir K. Barona ieraksts 1848. gada 23. aprīlī. Burtnīcā ir arī citu skolēnu rakstu paraugi. Sākumā ir labāko skolēnu ieraksti, un pirmais no tiem ir K. Barona, tas izpildīts ļoti glītā, kaligrāfiskā rokrakstā (kopija apskatāma Talsu muzeja ekspozīcijā).

Skolotājs Dinsbergs ieteica apdāvināto zēnu sūtīt tālāk kādā plisētās skolā, un viņa māsas Kristīnes vīrs Kronbergs to arī darīja. Galvenokārt Kronbergi,

Kubeles skola. 1937. gada foto.

bet arī citi radi atbalstīja K. Barona skolas gaitas Ventspilī, pēc tam Jelgavas ģimnāzijā, kā arī studiju gados Tērbatā. Dundagas apkārtnē, galvenokārt Valpenē, viņš pavadīja mācību brīvlaikus. Tur viņš dzīvoja arī 1861. un 1862. gadā, kad līdzekļu trūkuma dēļ vairs nevarēja turpināt studijas.

Saņēmis J. Alunāna aicinājumu, K. Barons 1862. gadā aizbrauca uz Pēterburgu, kur kopā ar K. Valdemāru un J. Alunānu organizēja «Pēterburgas Avižu» izdošanu. Tās kļuva par jaunlatviešu idejisko centru. K. Barons bija faktiskais avīzes redaktors un galvenais darba darītājs visā avīzes pastāvēšanas laikā. K. Barons sarakstījis ar savu bijušo skolotāju Ernestu Dinsbergu, kurš karsti atbalstīja jaunlatviešu centienus. «Pēterburgas Avižu» pirmajā numurā bija ievietots viņa dzejolis «Prieka cerība», ar kuru rakstnieks apsveica jaunā laikraksta izdošanu.

1862. gadā «Pēterburgas Avižēs» iespiests K. Barona raksts «Dundaga». Tajā viņš atceras teikas par Dundagu, kuras dzirdējis bērnībā, apraksta savu neseno ceļojumu pa šo apvidu. Viņš apraksta, kāda izskatās pils un tās parks. Viņš apmeklēja arī Ernestu Dinsbergu, savu bijušo skolotāju Kubeles skolā. «Sis mū-

su dziesminieks, še klusā vientulībā dzīvodams, neapnicis strādā no agra rīta līdz vēlai naktij, saviem dziesmu gariem kalpodams. Un miesīgu bērnu vietā tas auklē un audzina savas skaistas gara meitas jeb rīmes un dziesmas,» raksta K. Barons.

Ernests Dinsbergs vēlākos gados iesaistījās tautasdziesmu vākšanā un sūtīja tās K. Baronam. No Kubeles skolas Dundagas izloksnē pierakstītas tautasdziesmas K. Baronam sūtīja arī E. Dinsberga krustmeita Alvīne Feldmane.

Bijušajā Kubeles skolas ēkā 1972. gadā tika iekārtots sabiedriskais muzejs. Kā mācību iestāde skola tika likvidēta 1960. gadā. Sabiedriskajā muzejā iekārtotas E. Dinsberga memoriālās istabas un 19. gadsimta klases telpa. Kad Kubeles skolai 1938. gadā svinēja simts gadu jubileju, K. Barona dēls Kārlis Barons skolai dāvināja grāmatu «Krišjāņa Barona atmiņas» (Rīga, 1924.), kura ar Kārļa Barona ierakstu tagad glabājas muzejā.

Apmēram pusotra kilometra no bijušās Kubeles skolas atrodas Kužnieku kapsēta un bijušo Pēterkužnieku māju vieta. Pēterkužnieki ir Krišjāņa Barona jaunākās māsas Marijas mājas. Tur sakuploja un dzīvoja viņas dēla Jāņa Dravnieka ģimene, vairāk

V. FRĒLIHA fotoreprodukcija

nekā divdesmit pēdējos mūža gadus nodzīvoja otrs dēls — skolotājs Fricis Dravnieks.

Ar māsu Mariju Krišjānis auga kopā Strutelē, Ilē un Valpenē. Marija bijusi liela dziedātāja, tautasdziesmu zinātāja. Māsas Marijas mājās Pēterkužniekos K. Barons pēdējo reizi ciemojās 1898. gada jūnijā, kad viņš apciemoja Dundagas radus.

Pirms dažiem gadiem mājas nopostījās ugunsgrēks, tagad tur vairs redzami tikai dažī lileli kokki un dzīvojamās mājas mantel-skursteņa atliekas. Šo māju un tās iemītnieku liktenstāsts saglabāties fotoattēlos un Marijas mazmeitas Sofijas Dravnieces atmiņās. Pensionētā skolotāja S. Dravniece dzīvo Talsos, viņa nodevusi muzejam gan fotogrāfijas, dokumentus, grāmatas, gan etnogrāfiskus priekšmetus, kas stāsta par viņas dzimtajām mājām. Nesen viņa muzejam dāvāja savas vecmāmiņas Marijas dziesmu grāmatu, kas izdota Jelgavā 1864. gadā.

Mazajā Kužnieku kapsētīņā atdusas K. Barona māsa Marija Dravniece ar ģimeni un māsa Katrīne Plūge, kura arī mūža nogalī pavadīja Pēterkužniekos. Kužnieku kapsētā ir K. Barona skolotāja Ernesta Dinsberga un viņa dzīvesbiedres kapa vieta.

K. VALBERGA